

TĂNG CƯỜNG HOẠT ĐỘNG TRẢI NGHIỆM CHO SINH VIÊN SƯ PHẠM MỸ THUẬT TỪ SỰ KHÁM PHÁ NGHỆ THUẬT TẠO HÌNH QUÂN RỐI TRONG MÚA RỐI NƯỚC DÂN GIAN

ĐÀO THÚY ANH

Email: thuyanh.mt@gmail.com

Trường ĐHSP Nghệ thuật TW

TO ENHANCE EXPERIENCE ACTIVITIES FOR ARTISTIC PEDAGOGICAL STUDENTS FROM DISCOVERING THE SHAPING ART OF PUPPETS IN FOLK PUPPETRY

TÓM TẮT

Hoạt động mỹ thuật trong đời sống xã hội là một thuật ngữ chỉ hoạt động mang tính cộng đồng nhằm mục đích mở rộng tri thức, nâng cao năng lực thẩm mỹ cho đông đảo mọi người. Thông qua các hoạt động mỹ thuật trong đời sống xã hội, con người có khả năng bộc lộ năng lực và định hướng nghề nghiệp cho tương lai. Hoạt động này được các chuyên gia đánh giá là sự “tiếp nối hoạt động dạy - học trên lớp, gắn kết lý luận với thực tiễn” tạo nên sự thống nhất giữa nhận thức với hành động của học sinh/sinh viên, phát triển kỹ năng mềm cho người học tập mỹ thuật. Bắt đầu từ sự trải nghiệm làng nghề với di sản văn hóa và nghệ thuật tạo hình quân rối trong nghệ thuật múa rối dân gian là góp phần giúp sinh viên ngành Sư phạm Mỹ thuật mở rộng tri thức, hoàn thiện khả năng tự giáo dục hiệu quả.

Từ khóa: Trải nghiệm, khám phá, di sản, quân rối, tạo hình, truyền thống

ABSTRACT

Artistic activities in social life is a term that refers to community activities for the purpose of expanding knowledge and improving aesthetic capacity for a large number of people. Through art activities in social life, people have the ability to reveal their abilities and career orientation for the future. This activity is assessed by experts as "continuing teaching and learning activities in class, linking theory with practice", creating a unity between students' awareness and actions, developing Soft skills for art learners. Starting from the experience of the craft village with cultural heritage and the art of puppetry in folk puppetry is to help students of Fine Arts Pedagogy expand their knowledge and improve their self-education effectively.

Keywords: Experiencing, discovering, heritage, puppetry, shaping, tradition

1. Khái quát chung về trải nghiệm hoạt động mỹ thuật

Hoạt động trải nghiệm mỹ thuật là hoạt động tổ chức giáo dục mỹ thuật thông qua hoạt động thực tiễn giúp học sinh/sinh viên tích lũy những kiến thức bổ ích về mỹ thuật, văn hóa văn nghệ, giải trí... từ đó hình thành và phát triển nhân cách: đạo đức, năng lực, sở trường...; Là một trong những hoạt động hỗ trợ cho việc học tập trên lớp, đem lại hiệu quả tương hỗ tích cực cho sinh viên, đây là một trong những hoạt động giáo dục cơ bản, được thực hiện một cách có tổ chức, có mục đích theo kế hoạch của khoa Sư phạm Mỹ thuật, trường ĐHSP Nghệ thuật TW.

Trải nghiệm các hoạt động mỹ thuật là thuật ngữ chỉ chung cho các hoạt động mỹ thuật ngoài lớp học, thông qua các hoạt động thực tế, điền dã di tích, trải nghiệm làng nghề... là cơ hội để sinh viên mỹ thuật

phát huy khả năng sáng tạo để học tập và giảng dạy mỹ thuật hiệu quả ở môi trường phổ thông trong tương lai.

2. Một số hình thức tổ chức trải nghiệm hoạt động mỹ thuật

Mỗi hình thức tổ chức hoạt động có những cách thức khác nhau song tựu chung đều hướng tới mục tiêu làm phong phú thêm đời sống thẩm mỹ xã hội và đời sống tinh thần của người học trong môi trường giáo dục tích cực.

Sự phát triển mạnh mẽ của công nghệ thông tin ngày nay giúp cho bất kỳ một tác phẩm nghệ thuật nào cũng có thể đến được với công chúng. Ngồi trước Laptop, Smartphone... ai cũng có thể lướt toàn thế giới, vậy câu hỏi đặt ra với các nhà giáo dục là hoạt động trải nghiệm mỹ thuật có thực sự cần thiết hay

ARTS

không. Nếu cần thì nhiệm vụ của nó là gì, nguyên tắc hoạt động ra sao để đạt hiệu quả trong thời đại 4.0. Hoạt động trải nghiệm mỹ thuật (ngoài giờ lên lớp) cần và luôn luôn cần thiết, hoạt động này góp phần giúp học sinh/sinh viên làm quen, tiếp xúc với nghệ thuật và cảm thụ nghệ thuật một cách tự nhiên từ môi trường thiên nhiên, môi trường sáng tạo theo cách riêng của mình.

Đối với mỹ thuật, việc trải nghiệm thực tế mang lại những tín hiệu tích cực cho học sinh/sinh viên thông qua các hoạt động như: xem triển lãm, tham quan các di tích lịch sử, văn hóa, trải nghiệm vẽ tranh ngoài trời, trải nghiệm mỹ thuật địa phương, tham gia các trại sáng tác, giao lưu nghệ sĩ, ...

Để thực hiện tốt hoạt động này cần có những nhân tố tích cực từ phía nhân lực, điều kiện vật chất, môi trường hợp lý... Không ai khác, giảng viên khoa Sư phạm Mỹ thuật cần lên kế hoạch cho các hình thức hoạt động, môi trường hoạt động, giao lưu, kết nối đa dạng để khơi gợi hứng thú cho sinh viên, góp phần giúp cho sinh viên ngành Sư phạm Mỹ thuật (các giáo viên mỹ thuật tương lai) có cơ hội phát triển, lĩnh hội và thể nghiệm nghệ thuật ở môi trường học tập khoa Sư phạm Mỹ thuật, thực tập sư phạm và giáo dục ở phổ thông sau này.

Trong số nhiều hình thức khác nhau như hoạt động câu lạc bộ, tổ chức trò chơi, diễn đàn, sân khấu tương tác, tham quan dã ngoại, các hội thi, hoạt động giao lưu, hoạt động nhân đạo, hoạt động tình nguyện, hoạt động cộng đồng, sinh hoạt tập thể, lao động công ích, sân khấu hóa (kịch, thơ, hát, múa rối, tiểu phẩm, kịch tham gia,...), thể dục thể thao, tổ chức các ngày hội,... thì hoạt động trải nghiệm làng nghề (hay còn gọi là trải nghiệm mỹ thuật địa phương) có vai trò khá quan trọng. Trường ĐHSP Nghệ thuật có địa điểm ở giáp ranh giữa khu vực Hà Đông và Hà Nội thuộc Văn Quán, Hà Đông trên tuyến đường Thanh Xuân, điều kiện thuận lợi về địa lý là rất gần trục đường đến với các làng nghề truyền thống địa phương, bởi vậy việc hướng dẫn, tạo điều kiện cho sinh viên đến trải nghiệm mỹ thuật địa phương không phải là khó khăn. Cái khó là hoạt động trải nghiệm cần được diễn ra trong thời gian hợp lý trong năm học, trải nghiệm an toàn, mục đích trải nghiệm rõ ràng và áp dụng hiệu quả các phương pháp hoạt động trải nghiệm phù hợp đối tượng sinh viên ngành Sư phạm mỹ thuật, phù hợp không gian hoạt động trải nghiệm.

2. Tăng cường trải nghiệm mỹ thuật cho sinh viên Sư phạm Mỹ thuật qua hoạt động tạo hình quân rối trong nghệ thuật múa rối dân gian Việt Nam

Nếu chỉ học qua sách vở, qua slide trình chiếu giới thiệu cho sinh viên với học phần Đại cương các loại hình nghệ thuật thì sinh viên Sư phạm Mỹ thuật cũng

chỉ biết sơ lược về tạo hình quân rối. Sinh viên có thể nắm được những kiến thức cơ bản về chất liệu, kỹ thuật tạo hình quân rối, nghệ thuật điều khiển rối trong các tích trò như: rối dây, rối que, rối sào được nghệ nhân đặc biệt chú ý tới việc đeo gọt, chăm chút phần gương mặt và các khớp chi của con rối, giúp quân rối/con rối cử động linh hoạt dưới bàn tay điều khiển của người nghệ sĩ. Nhưng chỉ dừng lại ở đó thì bài học không thú vị, sự khám phá di sản cần được lồng ghép qua hoạt động trải nghiệm mỹ thuật địa phương với học phần Trải nghiệm các hoạt động mỹ thuật, đó được coi là hoạt động liên môn, bổ trợ kiến thức liên ngành hiệu quả cho sinh viên Sư phạm Mỹ thuật.

Lớp truyền nghề múa rối làng Tế Tiêu
Nguồn: Phạm Công Bằng

Hướng dẫn vẽ chân dung quân rối
Nguồn: Phạm Công Bằng

ARTS

Tùy theo tình hình thực tiễn, nếu không trực tiếp đến được làng nghề bởi điều kiện bất khả kháng như dịch bệnh cần linh hoạt phương thức trải nghiệm: ứng dụng công nghệ thực tế ảo, giao lưu, tiếp xúc, trò chuyện và trao đổi thông tin với những người nổi tiếng, các nghệ nhân... tạo hình quân rối từ các chất liệu giấy nhồi, bột gỗ, gỗ mít (nếu có), đó là hoạt động ý nghĩa giúp cho sinh viên có động lực phấn đấu và nuôi dưỡng sở thích cũng như đam mê nghệ thuật của mình bởi các em đã được học học phần Điều khắc bên cạnh các học phần Lý luận Mỹ thuật. Thông qua giao lưu, sinh viên nắm bắt được những cơ hội cho chính mình để từ đó định hướng cho các mục đích học tập và giảng dạy mỹ thuật ở phổ thông trong tương lai với các hoạt động trải nghiệm phong phú và đa dạng phù hợp thực tiễn.

Nghệ nhân Phạm Văn Bê và các khán giả nhí
Nguồn: Phạm Công Bằng

Nghệ nhân Nguyễn Văn Thuyết
Nguồn: Phạm Công Bằng

Hoạt động tìm hiểu và trải nghiệm làng nghề múa rối

Nội dung 1. Tìm hiểu nơi trưng bày sản phẩm múa rối nước truyền thống.

Nội dung 2. Tìm hiểu về nghệ nhân, vở diễn, tích trò trong rối cạn, rối nước.

Nội dung 3. Tìm hiểu nghệ thuật tạo hình quân rối trong múa rối dân gian (về chất liệu, kỹ thuật tạo hình quân rối, các khối hình, khớp nối) yền.

+ Nguồn gốc xuất xứ làng nghề múa rối .

+ Đặc điểm ngôn ngữ tạo hình quân rối.

+ Kỹ thuật khắc, chạm, tô vẽ và dàn dựng sân khấu diễn trò múa rối.

Nội dung 4. Trải nghiệm sáng tạo tạo hình quân rối hoặc điều khiển quân rối trong vở diễn

Nghệ sĩ say mê cùng vở diễn
Nguồn. Phạm Công Bằng

ARTS

Kết luận

Khác với tham quan Bảo tàng Mỹ thuật; khi có điều kiện đưa sinh viên đến trực tiếp làng nghề, thăm các nghệ nhân và tìm hiểu về nghề truyền thống đồng thời trải nghiệm tạo hình tại xưởng nghề sẽ có những hiệu quả thực tế tích cực. Ban tổ chức/giảng viên có thể chủ động trong việc xây dựng nội dung hoạt động phù hợp, xác định tình huống và phương án thực hiện với nội dung chính như:

Nội dung 1. Đến thăm gia đình nghệ nhân

Nội dung 2. Tham quan làng nghề, xưởng tạo hình quân rỗi

Nội dung 3. Trải nghiệm sáng tạo

Để tổ chức thành công buổi hoạt động ngoại khóa - trải nghiệm sáng tạo cần thực hiện các nguyên tắc xây dựng nội dung, kế hoạch cụ thể, có sự chỉ đạo sát sao của Nhà trường, của khoa Sư phạm Mỹ thuật, bộ môn Lý luận Mỹ thuật hợp tác với đội ngũ cán bộ giảng viên và kết nối làng nghề truyền thống.

Tổ chức hoạt động trải nghiệm mỹ thuật tạo hình địa phương cần các tiêu chí sau: 1) Phù hợp đối tượng, phù hợp điều kiện của nhà trường; 2) Phong phú đa dạng; 3) Tương thích với nội dung thực hiện; 4) Mới, sáng tạo và nhân văn; 5) Đảm bảo an toàn và gây hứng thú cho người học cũng như đội ngũ quản lý tham gia vào quá trình điều phối hoạt động.

*** Một số địa chỉ trải nghiệm mỹ thuật địa phương cho sinh viên khoa Sư phạm Mỹ thuật:**

- Rối nước làng Ra, thôn Phú Hòa, tên cũ là làng Ra, xã Bình Phú, huyện Thạch Thất, Hà Nội.

- Rối cạn làng Tế Tiêu, Làng Tế Tiêu, thị trấn Đại Nghĩa, huyện Mỹ Đức, Hà Nội.

- Nghề làm chuồn chuồn tre, làng Thạch Thất, Hà Nội.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyễn Quốc Toàn (2009), *Giáo trình mỹ thuật và phương pháp dạy học mỹ thuật*, Nxb Đại học Sư phạm, Hà Nội.
2. Nguyễn Thu Tuấn (2011), *Giáo trình phương pháp dạy học mỹ thuật - tập 1*, Nxb Đại học Sư phạm, Hà Nội.
3. Nguyễn Thu Tuấn (2011), *Giáo trình phương pháp dạy học mỹ thuật - tập 2*, Nxb Đại học Sư phạm, Hà Nội.
4. Hà Nhật Thăng (1999), *Thực hành tổ chức Hoạt động giáo dục (Giáo trình đào tạo giáo viên Trung học Cơ sở hệ CĐSP)*, Nxb Giáo dục.
5. Hà Nhật Thăng (chủ biên), Lê Tiến Hùng (1997), *Tổ chức Hoạt động giáo dục*, (Chương trình giáo trình Đại học), Nxb Giáo dục.
6. Trung tâm Nghiên cứu tâm lý dân tộc (2000), *Tâm lý người Việt Nam nhìn từ nhiều góc độ*, Nxb Thành phố Hồ Chí Minh.